

півлях. Для цього потрібно змінити вітчизняне законодавство таким чином, щоб воно не просто було адаптоване до міжнародних стандартів, але й враховувало національні інтереси;

– вивчення міжнародного ринку державних закупівель і механізмів залучення українських компаній до закордонних тендерів;

– запровадження системи електронних закупівель в Україні (перевагами електронних закупівель стануть оптимізація процедур закупівель, підвищення рівня прозорості й відкритості здійснення закупівель, створення додаткових умов для подолання корупції у сфері державних закупівель);

– вивчення кращих світових практик організації міжнародних тендерів;

– навчання учасників та сприяння запровадження консультацій щодо виходу вітчизняного бізнесу на міжнародні ринки державних закупівель;

– започаткування ділової співпраці, зокрема з міжнародними донорами, бізнес-школами, консалтинговими організаціями стосовно допомоги виходу вітчизняного бізнесу на міжнародні ринки державних закупівель.

Необхідно започаткувати низку проектів технічної допомоги з метою поширення інформації щодо Угоди СОТ про державні закупівлі, зокрема про умови приєднання України до цієї Угоди, про існуючі переваги й виклики. Доречним вбачається забезпечення підготовки фахівців та перепідготовки глав тендерних комітетів для забезпечення якісної імплементації розглянутої Угоди у повсякденну ефективну практику вітчизняних органів влади і суб'єктів господарювання. Забезпечення такої підготовки та перепідготовки доцільно покласти на вищі навчальні заклади відповідної спеціальності, в яких працює колектив висококваліфікованих фахівців у сфері міжнародної економіки. До таких ВНЗ слід віднести, зокрема, Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі, відомий своєю багаторічною плідною науковою співпрацею з органами виконавчої влади України.

Список використаних джерел

1. Про здійснення державних закупівель. Закон України від 10.04.2014 №1197-VII [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1197-18>.

2. Guidebook on anti-corruption in public procurement and the management of public finances / United Nations Office on Drugs and Crime. – Vienna: UNODC, 2013. – 54 p.

3. Письмаченко Л.М. Світовий досвід державного регулювання закупівель за бюджетні кошти / Л.М. Письмаченко, О.О. Критенко // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Державне управління. – 2010. – №1. – С. 69–74.

4. Мельников О.С. Економіко-математична модель оцінки доцільності проведення конкурсних торгів при здійсненні державних закупівель / О.С. Мельников // Економіка України. – 2012. – №9. – С. 47–56.

5. Горин В. Фінансові аспекти системи державних закупівель / В. Горин // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2011. – №6. – С. 65–73.

6. Гальчинський Л.Ю. Імітаційна модель оцінки механізму державних закупівель з метою підвищення їх ефективності / Л.Ю. Гальчинський, С.О. Носок, А.А. Васильченко // Адаптивні системи автоматичного управління. – 2010. – №16. – С. 23–32.

7. Нагачевський С.В. Економіко-правова характеристика сфери державних закупівель товарів, робіт і послуг / С.В. Нагачевський // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. – 2012. – Вип. 2. – С. 312–320.

8. Ткаченко Н.Б. Макроекономічні аспекти державних закупівель / Н.Б. Ткаченко, Ю.М. Уманців // Фінанси України. – 2009. – №8. – С. 82–88.

9. Agreement on Government Procurement / World Trade Organization. – Mode of access: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/analytic_index_e/gpa_02_e.htm.

10. Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі. Закон України від 10.04.2008 №250-VI [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/250-17>

11. Україна приєднується до Угоди СОТ про державні закупівлі / Інформаційний бюлетень Інституту державних закупівель «Редукціон» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://procurement.in.ua/ru/pages/3415>

12. Приєднання України до Угоди СОТ про державні закупівлі надасть можливість українським підприємцям брати участь у зарубіжних тендерах / Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=248215517

УДК 339.56

С.В. МАРИНИНА,
к.е.н., Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі

Досвід та реалії становлення інституційної системи спільної торговельної політики Європейського Союзу

У статті визначені особливості виникнення і становлення інституційної системи спільної торговельної політики Європейського Союзу, посилення її комунітарного характеру та постійного удосконалення відповідного інструментарію. Здійснено оцінку впливу спільної торговельної політики Євросоюзу на гармонійний розвиток світової торгівлі.

Ключові слова: торговельна політика, внутрішня торгівля, спільна торговельна політика, спільний ринок, інтеграційна взаємодія, інституційна система.

С.В. МАРИНИНА,
к.э.н., Украинский государственный университет финансов и международной торговли

Опыт и реалии становления институциональной системы общей торговой политики Европейского Союза

В статье определены особенности возникновения и становления институциональной системы общей торговой политики Европейского Союза, усиление ее коммунитарного характера и постоянного совершенствования соответствующего инструментария.

ющего инструментария. Осуществлена оценка влияния общей торговой политики Евросоюза на гармоничное развитие мировой торговли.

Ключевые слова: торговая политика, внутренняя торговля, общая торговая политика, общий рынок, интеграционное взаимодействие, институциональная система.

S. MARYNINA,

PhD in economics, Ukrainian State University of Finance and International Trade

The experience and the realities of formation of the European Union common trade policy institutional system

In the article were identified the features of the emergence and formation of the institutional system of the European Union common trade policy, strengthening of its communitarian character and continuous improvement of appropriate tool. The evaluation of the impact of the European Union common trade policy on the world trade harmonious development was defined.

Keywords: trade policy, domestic trade, common commercial policy, common market, integration cooperation, institutional system.

Постановка проблеми. Сучасні економічні відносини вимагають не лише узгодження принципів зовнішньоторговельної політики між окремими учасниками міжнародної торгівлі, а й інтеграційно-економічних об'єднань країн.

Зовнішньоторговельна політика і проблеми співпраці в міжнародній торгівлі стають об'єктами діяльності багатьох міжнародних інститутів, що регулюють міжнародну торгівлю на міжнародному рівні.

Не можна залишити поза увагою, що торговельна політика стала складовою економічної політики розвитку інтеграційних угруповань, вона активно використовується для розвитку внутрішнього ринку об'єднань, сприяє позитивним структурним зрушенням в економіках країн-учасниць.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Інституційній системі Європейського Союзу (ЄС) присвячена велика кількість науково-практичної літератури, серед якої переважна більшість видань належить таким зарубіжним вченим, як Д. Босарт, Дж. Вигнон, Ф. Кордона, Ж. Міллер, В. Руш, Д. Сімон, Ю. Шварц та інші, що є закономірним.

Конституційні акти ЄС привернули увагу і вітчизняних вчених, які розкривали інституційну природу положень засновницьких договорів у рамках власних досліджень: М. Гнатовський, І. Грицяк, В. Копійка, В. Муравйов, Н. Руденко, О. Чалий, В. Шаповал, Т. Шинкаренко та інші суттєво примножили науковий доробок із багатьох питань, що урегульовуються конституційними договорами Європейського Союзу.

Разом із тим у цих суттєвих за змістом дослідженнях майже неможливо знайти конкретного напрямку становлення інституційної системи спільної торговельної політики Євросоюзу, що обумовило актуальність дослідження цього питання та більш поглибленого визначення.

Метою статті є визначення особливостей виникнення і становлення інституційної системи спільної торговельної політики Європейського Союзу та виокремлення заходів, які здійснюються для регулювання взаємовідносин між господарськими суб'єктами у сфері торгівлі.

Виклад основного матеріалу. Вплив інтеграційних процесів Європейського Союзу на міжнародну торгівлю свідчить, що його спільна торговельна політика (СТП) є важливим фактором та засобом посилення економічної дії на розвиток цього процесу. Відкрита торгівля між країнами – членами Співтовариства стала основою його створення понад 50 років тому та обумовила зростання добробуту всіх країн-членів. Євросоюзу відводиться провідна роль у зусил-

лях, спрямованих на надання рівного доступу на світові ринки як багатим, так і бідним країнам.

Регулювання зовнішньоекономічних зв'язків, у тому числі і зовнішньої торгівлі, для всіх країн є питанням політичним та стало важливим значенням для визначення позиції країни або групи країн у світогосподарських зв'язках.

Одним із найважливіших напрямів та досягнень інтеграційної взаємодії ЄС є визначення єдиної зовнішньої політики. За багато років ця політика суттєво змінилася і на сьогоднішньому етапі стала важливою перевагою та ефективним інструментом інтеграції.

Визначення терміну «спільна торговельна політика» вперше з'явилося в договорі про Європейське економічне співтовариство 1957 року, який проголосив об'єднання держав у митний союз, ліквідацію митних кордонів та запровадження СТП щодо третіх країн. Провідною ідеєю створення Європейського співтовариства була лібералізація торгівлі з урахуванням того, що сам договір про заснування Співтовариства не містить перешкод для розвитку торговельної політики.

Під спільною торговельною політикою варто розуміти сукупність норм, які регулюють торгівлю країн – членів ЄС з третіми країнами. Необхідно зазначити, що СТП тісно пов'язана з нормами, які регулюють внутрішню торгівлю Євросоюзу між країнами-членами та закріплюють основні засади спільного ринку Співтовариства [2, с. 37, 3, 6].

У понятійному значенні спільна торговельна політика ЄС означає сукупність заходів, які здійснюються інституціями Союзу для регулювання взаємовідносин між господарськими суб'єктами у сфері торгівлі. В широкому розумінні торговельна політика стосується торгівлі традиційними товарами, торгівлі послугами та факторами виробництва.

Спільна політика в галузі торгівлі перетинається та взаємодіє з іншими політиками ЄС. Зокрема, у галузі конкуренції, сільськогосподарства, промисловості, розвитку та економічної взаємодії з третіми країнами. Торговельна політика пов'язана з іншими політиками через спеціалізовані ради у складі Ради Міністерств, які займаються секторальним виробленням рішень у межах політики торгівлі відповідно до своєї компетенції [8, с. 168].

Із середини 1960-х років економічну потужність, а разом із нею і вплив на світовий розвиток почали визначати США, Японія та Європейське економічне співтовариство, що призвело до виникнення торговельних конфліктів між ними в результат закриття або обмеження доступу конкурентів на

різні чи інші ринки та створення на них більш сприятливих умов для товарів національного виробництва.

Прийняття Співтовариством рішення про створення єдиного внутрішнього ринку ще більше загостило відношення як з заоканськими партнерами, так і з іншими країнами. Для захисту своїх економічних інтересів Європейське співтовариство та його конкуренти почали використовувати торгово-політичні методи [5, с. 124–125].

На сьогодні спільна торговельна політика ЄС охоплює як багатосторонні торговельні угоди про торгівлю окремими видами товарів, так і норми, які регулюють технічні бар'єри для торгівлі, включаючи норми щодо охорони здоров'я, захисту рослин тощо. Окрім торгівлі товарами вона регулює значну частину торгівлі послугами та торговельними аспектами прав інтелектуальної власності, а також відносини, пов'язані із здійсненням іноземних інвестицій.

Спільна торговельна політика є важливою складовою механізму ефективного розвитку Євросоюзу та його впливу на розвиток міжнародної торгівлі. Створення країнами – членами ЄС послідовно митного союзу, спільного ринку, єдиного внутрішнього ринку, економічного союзу обумовило формування та розвиток єдиної торговельної політики щодо третіх країн, яка стала активним інструментом позитивних структурних зрушень в економіці Євросоюзу, соціальному розвитку, реалізації основних цілей Співтовариства. Вона є доповненням єдиного або спільного ринку угруповання, оскільки надає можливості забезпечити стабільність умов руху товарів на внутрішніх ринках [9, с. 18–24; 10].

До основних елементів формування та реалізації спільної торговельної політики Європейського Союзу необхідно віднести:

- теоретичні основи міжнародної торгівлі;
- правові основи торговельної політики – міжнародно-правові норми, національне законодавство, а також принципи і механізми уніфікації та взаємодії міжнародно-правових норм і національного законодавства;
- інституційну основу торговельної політики: міжнародні організації та міжнародні інституції, національні державні органи;
- інструменти реалізації торговельної політики (зовнішньоторговельний режим): сукупність заходів, що застосовуються у певній мірі для регулювання доступу іноземних товарів і послуг на внутрішній ринок, а також для забезпечення доступу вітчизняних товарів на ринку інших країн світу у певний період часу [7, 8, с. 168].

Особливості інституційної системи спільної торговельної політики були окреслені та закріплені в основних завданнях Лісабонського договору і полягають в гармонійному розвитку світової торгівлі, зниженні митних та інших бар'єрів для торгівлі, поступовому скасуванні обмежень на прями іноземні інвестиції. Таким чином, торговельна політика має на меті усунути економічні, політичні та адміністративні бар'єри для міжнародної торгівлі. Ці цілі узгоджуються із загальними цілями ЄС та, зокрема, з його цілями та принципами у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Лісабонським договором також передбачається, що торговельна політика ЄС повинна здійснюватися на основі єдиних принципів щодо таких аспектів: зміна митних ставок; укладання тарифних та торговельних угод щодо торгівлі товарами та

послугами; торговельних аспектів інтелектуальної власності; прямих іноземних інвестицій; експертної політики і заходів захисту торгівлі; з урахуванням тих, що мають застосовуватись у випадку демпінгу та субсидування. Цей перелік може бути доповнений новими заходами та інструментами впливу на міжнародну торгівлю ЄС із третіми країнами [3, с. 79–80; 8].

В умовах переходу на новий рівень протекційного захисту, із загостренням та розширенням конкуренції і залученням до неї послуг та науково-технічних знань більш нагальною стала необхідність визначення єдиного підходу захисту європейського ринку. В зв'язку з цим закладені в основу Римського договору принципи і правила формування єдиної зовнішньоторговельної політики були перероблені та доповнені і викладені у Маастрихтському договорі та Амстердамському пакті. Поняття «зовнішньоторговельна політика» було розширено, а узагальнені дії стали поширюватися на всі сфери зовнішньоекономічної діяльності. В рамках ЄС була розроблена єдина комерційна політика по відношенню до третіх країн, яка узагальнювала досвід захисту конкурентних переваг європейського ринку [5, с. 126].

Узагалі основи спільної торговельної політики Європейського Союзу здебільшого співпадають з основою права Співтовариства. Залежно від суб'єктів основи СТП можна розділити на односторонні правові акти, які приймаються інститутами ЄС і дво- та багатосторонні договори з третіми країнами та міжнародними організаціями.

Додатково основи спільної торговельної політики можна виокремити на:

- *Установчі договори, договори про зміни та договори про приєднання до яких можна віднести перші норми закріплені в Договорі про Європейське об'єднання вугілля і сталі (1952), який закріпив принципи торговельної політики та передбачив створення ринку вугілля і сталі.*

Укладений на 50 років, цей договір уже не належить до основ СТП Євросоюзу, але у свій час він суттєво вплинув на формування всієї системи спільної торговельної політики ЄС. Частина його принципів та положень перейшли в інші частини основ СТП Євросоюзу, а сфери регулювання цього договору перейшли до сфери регулювання Європейського співтовариства.

Договір про Європейське економічне співтовариство (1967) передбачив ліквідацію митних кордонів і запровадження спільного митного тарифу, що заклало фундамент для створення митного союзу ЄС. Основними цілями СТП було визначено: забезпечення відкритості європейської економіки; підтримка багатосторонньої торговельної системи; підтримка європейських цінностей та сталого розвитку.

Ніццький договір створив підґрунття для розширення Європейського Союзу та стимулював інституційний механізм і структуру прийняття рішень. Він остаточно завершив перехід концепції у сфері зовнішньої торгівлі до Співтовариства, а також поширив СТП на торгівлю послугами та пов'язані з торгівлею аспекти прав інтелектуальної власності. Після набуття чинності цим договором почали використовувати термін «нова торговельна політика».

- *Принципи спільного ринку Європейського Союзу:*

свобода руху товарів, послуг, осіб та капіталів на яких базується внутрішня торгівля Співтовариства. Вони поширюються і на торгівлю ЄС із третіми країнами – товари, які пройшли про-

цедуру митного оформлення в Співтоваристві, можуть користуватися свободою руху товарів на усій території Євросоюзу.

- *Принцип національного режиму та принцип найбільшого сприяння запозичені торговим правом ЄС з права Світової організації торгівлі (СОТ):*

товари з третіх країн, які перебувають у вільному обігу на території ЄС, повинні користуватися тим самим режимом, що і товари походження зі Співтовариства, вони не підлягають кількісним та еквівалентним їм обмеженням, застосуванню мит, іншим зборам еквівалентної дії або застосуванню дискримінаційного законодавства.

Крім того, існує ряд спеціальних принципів СТП, таких як: принцип сприяння справедливої конкуренції, принцип регіональних торговельних домовленостей та принцип автоматичного поширення засад торгової політики на нових країн-членів.

- *Міжнародні торговельні угоди, які регулюють питання торгівлі та надають преференції на:* угоди про партнерство і співробітництво та угоди про асоціацію; угоди про вільну торгівлю; преференційні торгові угоди.

- *Акти інститутів Європейського Союзу, до яких відносять регламенти та директиви.* На Раду ЄС покладені основні повноваження у сфері регулювання торгівлі Співтовариства. У рамках звичайної законодавчої процедури Рада спільно з Європейським парламентом може приймати регламенти для визначення рамок спільної торговельної політики.

Важливим напрямом торгових відносин, який регулюється директивами, є система підтримки експорту. Рішення відрізняються від попередніх актів тим, що вони мають конкретних адресантів і обов'язкові лише для них в сфері регулювання порушень антидемпінгових або антисубсидійних розслідувань, інформаційних та консультаційних процедур, запровадження спеціальних умов імпорту або експорту щодо окремих товарів або країн, укладення міжнародних угод.

- *Судові рішення Європейського Союзу* забезпечують розгляд справ за участю країн-членів, інститутів ЄС, фізичних та юридичних осіб. Рішення суду забезпечує однакове застосування норм Європейського Союзу у сфері торгівлі [3, с. 81–88; 4; 8].

Класичним інструментом спільної торговельної політики Євросоюзу є мита (адвалорні, специфічні, змішані), які розраховуються відповідно до спільного митного тарифу. Європейський Союз має у своєму активі ряд інструментів, призначених для захисту внутрішнього ринку від недобросовісної (демпінг, субсидування) та добросовісної торгової практики. Для підтримки країн, що розвиваються застосовується система преференцій, яка є системою угод про преференційну торгівлю, в якій ЄС надає близько 90 країнам преференційний доступ на свої ринки.

Держави, які належать до найрозвинутіших країн із високим рівнем доходу або мають торговельні угоди, або зони вільної торгівлі з ЄС, які забезпечують їм доступ до ринку Співтовариства, не мають права бути користувачами загальної системи преференцій.

У відповідь на недобросовісну торговельну практику, протиправне субсидювання, демпінг з боку компаній третіх країн або встановлення протиправних торгових бар'єрів для експортерів з ЄС Співтовариство може застосовувати захисні заходи, серед яких найпоширенішими є антидемпінгові та компенсаційні заходи, які мають компенсувати торговельний

дисбаланс та збитки, спричинені діями третіх країн на ринку ЄС. При застосуванні захисних заходів Європейський Союз використовує базові норми Світової організації торгівлі.

До основних органів Європейського Союзу (інституційний механізм), які наділені повноваженнями у сфері антидемпінгових та компенсаційних мит, належать Європейська Комісія, Рада ЄС та консультаційні комітети [1, 3].

Доцільно зазначити, що процес імплементації СТП зазнав відчутних змін: став ліберальнішим, прозорішим, позбавився зайвого технопрактизму, а самі дії суб'єктів торговельної політики стали значно активнішими. Після підписання Лісабонського договору торговельна політика перейшла до зовнішньої політики Європейського Союзу, внаслідок чого її процес здійснення в Співтоваристві став більш політизованим.

Висновки

Становлення інституційної системи спільної торговельної політики ЄС відбувалося поетапно, в органічному та цілісному зв'язку з процесом європейської інтеграції, і супроводжувалося її складними впливами. Цій системі завжди була характерна стійкість базових складових, про що свідчить такий факт – жоден з її компонентів не був скасований, а часткові зміни не впливали на загальну структуру.

Завдяки інституційній системі спільної торговельної політики ЄС повністю враховує інтенсивний розвиток особливостей сучасної міжнародної торгівлі – зростання ролі та значення регіональних торговельних блоків у визначенні глобальних та міжрегіональних правил торгівлі. Саме через торговельну політику окремі країни-члени та Європейський Союз у цілому поліпшують своє становище у світовій економіці. Досвід Співтовариства показує, що знайдена оптимальна модель передачі та реалізації економічного суверенітету окремих країн у зовнішньоторговельній сфері на наднаціональному рівні.

Основним аргументом цього ствердження є те, що добір інституцій, визначення їхнього статусу й особливо наділення їх повноваженнями не мають випадкового характеру, а ґрунтується на добре продуманій концепції, чіткому розумінні цілей і конкретних завдань системи управління Співтовариством і Європейського Союзу в цілому.

Список використаних джерел

1. Грицяк І.А. Європейське управління: теоретико-методичні засади: Монографія. – К.: Видавництво «КІС», 2006. – 398 с.
2. Грицяк І.А. Управління в Європейському Союзі: теоретичні засади: Монографія. – К.: Видавництво НАДУ, 2005. – 236 с.
3. Європейське право: право Європейського Союзу: Підручник: у трьох томах / за заг. ред. В.І. Муравйова. – К.: ІнЮре, 2015 – Книга третя: Право зовнішніх зносин Європейського Союзу. – К., 2015. – 408 с.
4. Энтин Л. Институциональная структура и механизм принятия решений в Европейском Союзе: Уч. пособие / Л. Энтин. – Одесса: Юрид. лит., 2004. – 134 с.
5. Исаченко Т.М. Торговая политика Европейского Союза / Т.М. Исаченко. – М.: Изд. Дом. Гос. ун-та – Высшая школа экономики, 2010. – 395 с.
6. Макієвич М. Міжнародно-правові аспекти співробітництва Європейського Союзу з третіми країнами: Монографія. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – 200 с.

7. Пісоцький В. Функціонування Єдиного ринку Європейського Союзу на сучасному етапі / В. Пісоцький / Зб. праць вчених Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України. 1999. – Вип. 21. – С. 43–47.

8. Управління в Європейському Союзі: Навч. посібник / О.Я. Кравківський, О.С. Киричук, О.Ю. Мороз та ін.; за заг. ред. О.Я. Кравківського, О.С. Киричука. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2014. – 208 с.

9. Шнирков О. Торговельна політика Європейського Союзу: Монографія / О. Шнирков. – К.: Видавництво поліграфічний центр «Київський університет», 2005. – 152 с.

10. Marynina S.V. Impact of the European Union trade policy on international trade / S.V. Marynina // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – 1 (151). – Р. 36–42.

УДК339.976:336.227.3

А.В. МАКСИМЕНКО,

к.е.н., доцент кафедри міжнародного обліку і аудиту, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Міжнародне податкове планування під призмою офшорних юрисдикцій

Розкрито сутність офшорних зон як інструменту міжнародного податкового планування. Досліджено генезу розвитку офшорного бізнесу, ідентифіковано етапи виникнення офшорних юрисдикцій. Проаналізовано динаміку розвитку офшорного бізнесу, визначено основні напрями та перспективи його розвитку.

Ключові слова: податки, податкове планування, офшорні юрисдикції, податкові угоди.

А.В. МАКСИМЕНКО,

к.э.н., доцент кафедры международного учета и аудита,

Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана

Международное налоговое планирование под призмой офшорных юрисдикций

Раскрыта суть офшорных зон как инструмента международного налогового планирования. Исследован генезис развития офшорного бизнеса, идентифицированы этапы возникновения офшорных юрисдикций. Проанализирована динамика развития офшорного бизнеса, определены основные направления и перспективы его развития.

Ключевые слова: налоги, налоговое планирование, офшорные юрисдикции, налоговые соглашения.

A. MAKSYMENKO,

Ph.D. in economics, associate professor, Kyiv National Economic University named by Vadym Hetman

International tax planning under the prism of offshore jurisdictions

The essence of offshore zones as an instrument of international tax planning is explained. The genesis of offshore business is investigated, the stages of the emergence of offshore jurisdictions are identified. The dynamics of offshore business are analysed, the main trends and prospects of its development are determined.

Keywords: taxes, tax planning, offshore jurisdiction, tax treaties

Постановка проблеми. Важливим економічним інструментом міжнародного податкового планування є відкриття підприємств на територіях з пільговою системою оподаткування, тобто реєстрація компанії в офшорних зонах. Завдяки такій можливості компанії можуть мінімізувати свій податковий тягар та отримати додаткові переваги від своєї господарської діяльності. Водночас у офшорах можуть бути зареєстровані компанії, які входять у структуру ТНК та займаються проектами інвестування, тобто створенням певних активів в інших країнах для отримання відповідної вигоди. Слід зазначити, що ставлення до офшорних юрисдикцій є неоднозначним через те, що межа правомірності між податковим плануванням і ухиленням від сплати податків не є чіткою.

Проте офшорна діяльність є частиною міжнародного руху капіталу, що пояснює вигоди для інвестора від такої діяльності, тому у високорозвинених країнах офшорний бізнес вважається повністю законним.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Окремі питання проблематики офшорної діяльності досліджували у своїх працях російські вчені А.Л. Апель, М. Владимірова, А.С. Булатов, В.І. Бутов, Н.М. Васильєв, В.П. Вишневський, А. Вознюк, В. Гунько, А. Зимелев, Л.С. Кабир, М. Кордобов-

ська, Н. Смородинська, Г. Соколов, М. Стажкова, Д. Теунаєв, Д. Ушаков, М. Халдин, Э. Шамбост. З вітчизняних авторів цьому питанню приділяють увагу у своїх працях Д.А. Верлан, І.Г. Галкін, Д.Д. Коссе, Ю.Г. Козак, Е.В. Локатарьова, Н. Нетецова, В.Н. Сліпець та ін.

Під час дослідження також були використані розробки зарубіжних учених, таких як Шерман Г. Арнольд, Т. Беннет, Д. Гриффітс, Р.Л. Дернберг, Р. Джонс, А. Зороме, К. Коттке, Х. Маккана, Т. Ніл, Дж. Пеппер та ін., які висвітлюють різні аспекти застосування офшорних схем у податковому плануванні. Проте ряд питань цієї багатогранної наукової проблеми залишилися недостатньо розкритими, зокрема недостатньо уваги приділено генезу розвитку офшорного бізнесу, що дасть змогу ідентифікувати сучасні кордони застосування офшорного інструментарію міжнародного податкового планування для компанії.

Метою статті є виявлення особливостей формування та ретроспективного розвитку офшорних зон у контексті міжнародного податкового планування для визначення основних напрямів та перспективи їх трансформації.

Виклад основного матеріалу. Дослідження літератури з питань міжнародного податкового планування показало, що,